

(Fortsættelse 73):

PÅ BESØG HOS TEGNEREN KAJ RICH

Men jeg var i mere end én forstand et søgende menneske, for jeg søgte stadig efter et job, som dels havde noget med at tegne og dels noget med film at gøre. Derfor henvendte jeg mig en dag til en såkaldt psykoteknisk prøve, idet jeg håbede på at nogen derigennem måske kunne hjælpe mig på vej. Det var noget med, at man skulle løse nogle skriftlige opgaver og samle nogle klodser, som alt sammen gik ud på at måle min omtanke og intelligens, teknisk-mekaniske indsigt, manuelle færdigheder og skolekundskaber, og det syntes jeg ikke rigtig var, hvad jeg havde forestillet mig. Men den vejleder, der stod for den psykotekniske prøve, foreslog mig en henvendelse til tegneren Kaj Rich (1910-1981), som var konsulent for foretagendet, som havde til huse i en større bygning på Nørrevold i København.

Tegneren Kaj Rich havde jeg intet personligt kendskab til på forhånd, men jeg vidste, at han bl. a. havde tegnet en ganske god plakat for Zoologisk Have. Plakaten forestillede en stærkt forenklet afrikansk elefant set omtrent forfra. Den var raffineret tegnet sådan, at skyggepartierne på elefanten dominerede synsindtrykket af den. Denne plakat kunne man på den tid se på de mange plakatsøjler, der dengang var i København. Det var derfor med en vis beundring og ærefrygt, at jeg straks efter den psykotekniske prøve ringede til Kaj Rich og fortalte ham, hvad sagen drejede sig om. Han lød venlig og forekommende i telefonen og sagde, at jeg kunne komme ud til ham allerede samme eftermiddag, og at han godt ville se nogle af mine tegninger.

Omkring kl. 15 mødte jeg op på Kaj Richs atelier, der lå på øverste etage i ejendommen på hjørnet af Blegdamsvej og Helgesensgade på Østerbro. Det viste sig, at her havde tegneren og hans kone og børn også deres privatlejlighed, idet han vistnok rådede over hele etagearealet. Kaj Rich var vel på det tidspunkt en mand oppe i fyrrerne, lidt firskåren, middelhøj, blond og solbrændt. Hans kone, Grethe Rich, var meget køn og tydeligvis noget yngre end sin mand, højere og slankere end denne, og med langt, mellemlønt og opsat hår, og desuden venligheden selv. Hun var selv tegner af profession og blev senere især kendt for sit design af bl. a. reklamekoen Karoline, som i mange år kunne ses i annoncer for danske mælkeprodukter og på udstillinger, der var arrangeret af Landbrugets Afsætningsråd.

Straks efter min ankomst viste Kaj Rich mig rundt på sine to store tegnestuer, hvor der foruden ham selv også arbejdede to yngre tegnere. Imens fortalte han mig, at han også var en ivrig diasfotograf og at hans tegninger ofte var baseret på fotos, han selv havde optaget. Det var eksempelvis tilfældet med netop den

ovenfor nævnte elefantplakat for Zoo. Mens han talte, ledte han i sit store arkiv efter lige præcis det dias med elefanten. "Plakaten er tegnet på den måde," forklarede han, "at jeg først har lavet et layout og derefter forstørret diaset op på en skærm, og simpelthen kalkeret elefanten af på et stort stykke tegnepapir. Bagefter er tegningen af elefanten malet i farverne gråblåt og sort, så den fremtræder meget forenklet og nærmest stileret. Endelig er den planlagte tekst tegnet og malet på plakaten.

"Det er simpelthen nødvendigt for mig," sagde Rich, "at bruge denne metode i mit tegnearbejde, for ellers kunne jeg ikke levere det hurtigt nok og heller ikke leve af det. – Men i øvrigt lever vi stort set af at tegne til Irma-kæden, og det skal nogle gange gå endog meget hurtigt med at levere annoncetegninger og lignende til firmaet."

Nu ville Rich gerne se mine medbragte tegninger, og da han havde kigget lidt på disse, sagde han: "Ja, tegnetalent har De, men da tegningerne er så forskellige kan jeg ikke rigtig få øje på, hvad der er Deres stil. Det er vigtigt at have en stil eller streg, hvis man vil slå igennem som professionel tegner eller maler. Derfor vil jeg anbefale Dem, at prøve at finde ud af, hvordan De egentlig selv tegner uden påvirkning eller skelen til andre tegnere eller malere."

Det var et velment råd, som efterlod mig i en slags ingenmandsland, for jeg anede faktisk intet om, hvordan jeg tegnede, når jeg skulle være mig selv. Siden min tidlige barndom havde jeg forsøgt at efterligne Walt Disneys tegnefilmstil, og senere, da jeg gik på tegneskolen, havde især Arne Ungermann været mit forbillede som tegner og Niels Larsen Stevns mit forbillede som maler.

Efter rundvisningen i atelieret blev jeg inviteret ind i familiens hyggelige private gemakker, som var kunstnerisk smagfuldt, men praktisk indrettede. Grethe Rich serverede te og kage for familien og mig med. De to børn, en dreng og en pige, var vel omkring 8-10 år dengang, men deres navne husker jeg ikke, kun, at de begge sad pænt og nydeligt på den rustikke slagbænk på den ene side af bordet og skævede nysgerrigt til mig, der sad lige overfor dem. Mens vi drak teen, snakkede vi voksne om løst og fast, og herunder fortalte Kaj Rich bl. a., at han holdt meget af at rejse og medbringe sin skitsebog og tegne alt, hvad han så, der fangede hans interesse. Senere udgav han da også sine rejsedagbøger med de skitser, han havde tegnet på familiens sightseeingture rundt i Danmark og i udlandet. Disse rejsebøger og tegningerne kan minde lidt om tilsvarende rejsebøger, som tegneren Ebbe Sadolin udgav i 1950'erne.

Da jeg skulle til at gå, sagde Rich: "Det har været hyggeligt, at have Dem på besøg. Desværre kan jeg ikke hjælpe Dem direkte med arbejde, men kom endelig igen en anden gang, og ring til mig, hvis der er noget, De gerne vil

spørge om!”. Med disse venlige ord klingende i mine ører, forlod jeg familien Rich, men da jeg ikke senere syntes, der var noget at spørge ham om, fandt jeg ingen anledning til at kontakte ham igen, hverken telefonisk eller ved at aflægge besøg. Men jeg har haft Kai og Grethe Rich i venlig erindring lige siden mit første og eneste besøg hos dem.

MINE SUCCESLØSE PLANER

I de følgende måneder, hvor jeg var uden fast og for så vidt også uden løst arbejde, brugte jeg tiden til at studere Yoga og indisk filosofi, læse H. C. Andersens eventyr og historier, og tumle med planer om en kort satirisk tegnefilm. Den sidstnævnte havde jeg fået ideen til på baggrund af atomvåbenkapløbets vanvid, men bortset fra at udarbejde og forme handlingen i hovedet og tegne nogle enkelte figurudkast, blev det ikke til mere i denne omgang. Planen blev dog genoptaget og udarbejdet som drejebog i 1973, men herom først i kronologisk rækkefølge.

Bortset fra H. C. Andersens eventyr og historier læste jeg ikke gerne skønlitteratur, som jeg stort set fandt, var tidsspilde, i hvert fald for mig. Men dette efterår læste jeg dog Conan Doyles samlede bøger om Sherlock Holmes. Det, der især tiltalte mig ved disse romaner, var de logiske ræsonnementer og deduktioner, som mesterdetektiven benyttede sig af, samt de historiske og topografiske beskrivelser, romanerne også indeholdt. Dernæst læste jeg med stor interesse og glæde Victor Hugos pragtfulde roman "De elendige" (Les Misérables), som jeg dels havde set på en fransk film fra 1935 og senere genså i en film, hvor den store franske skuespiller, Jean Gabin, spillede hovedrollen som galejslaven Jean Valjean. Det betog mig især, at leve med i beskrivelsen af begivenhederne omkring den store franske revolution, og herunder følge den fattige dreng Gavroche og hans daglige liv i Paris' skumle underverden. Og så var det jo en superromantisk historie om skurkagtighed, heltmodig selvopofrelse og ung kærlighed. Rigtig noget, der talte til et ungt og romantisk følsomt menneske på 18 år.

Men ind imellem mine selvvalgte studier og drømmerier om tegnefilm og film, blev jeg jo nødt til at stige ned i dagligdagens verden og til en vis grad deltage i familiens gøren og laden. Min far, der hele sit liv havde måttet slide og slæbe for det daglige udkomme, først for sig selv og siden for både sig selv og sin lille familie, var mildt sagt ikke begejstret for at se sin døgenigt af en søn drive den af, som han kaldte det. "Se dog at få dig et fast arbejde!", sagde han så ofte lejlighed bød sig, og tilføjede: "Vi kan ikke blive ved med at gå og føde på dig, hvis du ikke selv tjener penge og kan betale noget herhjemme!". Han havde jo sådan set ret, men mor bebrejdede ham det og sagde i et lettere forarget tonefald: "Harry har tidligere hjulpet os med penge, dengang han havde

arbejde, og han betalte selv for sin konfirmation og har givet os den dyre og flotte radio og grammofonspiller! Skulle vi så ikke kunne hjælpe ham, indtil han forhåbentlig snart finder et eller andet arbejde!?” – Far tav og mumlede et eller andet uforståeligt, der måske kunne udlægges som om han trods alt måtte give mor medhold i, at jeg jo ikke altid havde levet på nas hos dem. Alligevel blev han med mellemrum ved med at vende tilbage til emnet i det næste halve års tid.

MINE GODE VENNER: JENS OG ASBJØRN

Imidlertid var jeg vedblevet med jævnligt at aflægge besøg hos Jens Andreasen, der en overgang var ansat som industriel designer hos arkitekt Erik Herløw (1913-1991) i Fiolstræde, og her var han hovedsagelig beskæftiget med at forme håndtag og lignende til de pletter, pander, kander, gryder etc., der blev fremstillet hos Kløverblad Aluminium. Det var noget, der tog sin tid, idet hver enkelt form først blev modelleret op og derefter støbt i gips. Når formen efter lange drøftelser, prøver og ændringer var blevet endelig godkendt, skulle der laves den støbeform, der lå til grund for det færdige håndtag i bakelit. Men Jens Andreasen var et tålmodigt og grundigt menneske, som dag ud og dag ind sejt og troligt formede, sleb og pudsede den form, han for tiden arbejdede med. Til gengæld blev resultatet noget nær perfekt, både hvad udseende og praktisk anvendelse angik, hvilket enhver vil kunne bevidne, der kender til produkter fra Kløverblad Aluminium.

Der var i øvrigt en anden og nok så dygtig kunstner, der lejlighedsvis havde sin gang hos arkitekt Herløw, og det var dronning Ingrid, som kom der i sin egenskab af de kongelige slottes uofficielle indretningsarkitekt. Jens Andreasen havde mødt dronningen ved et par enkelte lejligheder og beskrev hende som venlig og smilende, men værdig i sin optræden.

Jeg var også jævnlig gæst hos Asbjørn Yde Larsen, der som sædvanlig passede sit job som postbud, men ved siden af fortsatte med at tegne og male. I fritiden forsøgte han sig som dramatiker og skrev vistnok indtil flere skuespil, lige som han også interesserede sig for at skrive drejebøger til film, men ingen af delene blev mig bekendt til andet og mere end skrivebordsskuffen. Desuden var han som allerede nævnt meget teaterinteresseret og tænkte en overgang på at blive skuespiller, og i dette øjemed fik han undervisning nogle timer om ugen af kgl. skuespiller Albert Luther. Asbjørn var især glad for Henrik Ibsens dramatiske værker og for Kjeld Abells noget lettere, men dagsaktuelle dramatik. Så vidt jeg erindrer indstuderede Asbjørn rollen som Hjalmar Ekdal i Ibsens ”Vildanden” og ligeledes en rolle i et af Abells skuespil, men jeg ved ikke, om han nogensinde gjorde alvor af at søge optagelse på Det kgl. Teaters skuespilscole. Skuespiller blev han i hvert fald ikke, og heller ikke hverken

tegner eller maler, men derimod skabte han sig senere en udmærket karriere som journalist.

MIT MØDE MED EN YOGI ELLER GURU

I sommeren 1947 hændte det et par gange, at jeg søgte ensomheden i naturen. Det vil sige, natur og natur er måske så meget sagt, for jeg søgte ensomheden og stilheden i Fælledparken, hvortil jeg hjemmefra kunne cykle på cirka 20 minutter. Til daglig om hverdagen var der ikke mange mennesker i den store park mellem Østerbro og Nørrebro, så derfor var der også relativt stille, især hvis man søgte et afsides sted omkranset af træer og buske. Et sådant sted fandt jeg, hvor jeg dels kunne ligge og sole mig og dels meditere og lade tankerne vandre ad veje, der var og er ukendte for de fleste. Det blev dog kun til et par timers ophold, inden jeg atter drog hjemad.

En dag, da jeg igen søgte over til det afsondrede og isolerede sted i Fælledparken, så jeg til min skuffelse, at der befandt sig en mand på stedet, hvor han havde slået sig ned, formentlig af principielt samme grunde som tilfældet var for mig. Det mest bemærkelsesværdige ved manden, som formentlig var omkring 45-50 år, var dels hans udseende og dels, at han var nøgen og sad i lotusstilling. Han var lidt sværvægtig, sværlemmet, brunlødet i huden og med sort hår og kortklippet skæg. Han lignede ikke i udpræget grad en mand af dansk afstamning. Men eftersom han sad med lukkede øjne, listede jeg lige så stille videre, dels for ikke at forstyrre manden og dels for om muligt at finde et andet isoleret sted i nærheden. Et sådant fandt jeg da også, men det var ikke nær så ideelt, som tilfældet var med det sted, som manden nu åbenbart havde okkuperet.

Et par dage efter søgte jeg atter over i Fælledparken, i håbet om, at 'mit' gamle sted var ledigt, men endnu engang blev jeg skuffet, for den nævnte mand sad igen på stedet og i lotusstilling. Men i modsætning til første gang, jeg så ham, havde han øjnene åbne og kiggede lige som lidt overrasket og spørgende på mig. Derfor dristede jeg mig til at henvende mig direkte til ham med bemærkningen: "Nå, jeg ser, at De også dyrker yoga!" – Efter nogen tøven svarede manden, ikke overraskende på lidt gebrokkent dansk: "Jah, jeg er yogi og guru for nogle elever, og jeg heter Rama og træner især pranayama og forsøger at inhalere energierne fra det store universum!" – Jeg blev klar over, at min formodning om, at manden var udlænding, var rigtig. Bedømt efter hans accent gættede jeg på, at han kunne være tysker. Men jeg tænkte samtidigt, at han lød som om han var lidt forvirret oven i hovedet.

Navnet "Rama" er sanskrit og hentyder blandt andet til helteskikkelsen Rama i indisk religion. Navnet indgår desuden i indiske navne som f. eks, Ramana, Ramakrishna og Ramanuya m.fl.

"Du kan gerne sætte dig ned her ved siden af mig!" sagde han og tilføjede: "Men du må være ganske stille, for stilheten er det vigtigste i al yogatræning!" - "Jo tak!" svarede jeg høfligt, "Men jeg var netop på vej hjemad, så derfor vil jeg sige "farvel" og ønske Dem fred og lykke!" – "Tusind tak, min kære ven, tusind tak!" Hvorefter han lukkede øjnene og sank dybt ind i sig selv, mens jeg lige så stille gik tilbage til min cykel og stille og roligt og eftertænksomt kørte hjemad, en interessant og speciel, men også en smule skræmmende oplevelse rigere.

(Fortsættes i afsnit 74)